

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, VELJAČA 1956. GODIŠTE IV.

Dr. MIHOVIL KOMBOL

Kratka vijest, da je 9. studenoga 1955. iznenada preminuo hrvatski literarni historik i književnik dr. Mihovil Kombol, duboko je potresla čitavu našu kulturnu javnost. Uz osjećaj tuge za dragim, uvijek srdačnim i dobronamjernim čovjekom, svima je odmah bilo jasno, da ta smrt znači za nas ujedno vrlo velik gubitak, jer je s profesorom Kombolom nestalo iz naše sredine jednoga od hrvatskih učenjaka najviših kvaliteta.

Kao dijete malog građevnog poduzetnika, koji je poput mnogih Primoraca onoga vremena tražio rada po Balkanu, Mihovil Kombol se rodio u Nišu 23. rujna 1883. Već poslije dvije godine vraća se s majkom u roditeljski zavičaj Bribir u Vinodolu. Pošto mu je otac naskoro umr'o u Carigradu, majka je s mukom prehranjivala sebe i sina, pa se Kombol školovao što s pomoću stipendija, što davanjem instrukcija, a najviše majčinom požrtvovnošću. Poslije osnovne škole u Bribiru gimnaziju polazi u Rijeci, Sušaku i Senju. Godine 1902. upisuje se na slavistiku i germanistiku u Beču, gdje su na nj najjači utjecaj izvršili Vatroslav Jagić i Konstantin Jireček. U Beču je i doktorirao iz slavistike god. 1907. Kao profesor službovao je u

Vukovaru, Zemunu, Senju (kamo je premješten zbog glasanja za kandidata hrvatsko-srpske koalicije) i Sušaku. God. 1913. prelazi na Pomorsku akademiju u Rijeci, gdje ostaje do sloma Austro-Ugarske. Od 1918. službuje u Zagrebu, najprije kao profesor Prve klasične gimnazije, a zatim kao upravitelj Ženske realne gimnazije. Od god. 1923. do 1943. profesor je za hrvatsku i srpsku književnost na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu, radeći ujedno od 1929. do 1931. u Prosvjetnom odjelu Banske uprave. Poslije smrti prof. Fanceva imenovan je 1943. redovitim profesorom za stariju hrvatsku književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Umirovljen je god. 1946. Na sjednici Vijeća Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 14. svibnja 1948. izabran je prema prijedlogu prof. Barca, prof. Skoka i prof. Deanovića za redovitog profesora za stariju hrvatsku književnost, ali to mjesto nije nastupio. Godine 1950. postavljen je za redovitog profesora na Akademiji za kazališnu umjetnost u Zagrebu, gdje je predavao i na dan svoje smrti.

Osim jedne gramatike za Nijemce (»Kroatische Grammatik«, 1918), profesor Kombol je napisao veći broj književnih kritika i literarnohistorijskih rasprava, a osobito se istakao i kao prevodilac. Suradivao je u svim hrvatskim poznatijim časopisima. Od dvije njegove veće komparativne studije — o Ranjini i o Zlatariću — jedna je izašla u Građi za povijest hrvatske književnosti, knj. XI., a druga u Radu, knj. 247. Kombol je priredio i nekoliko antologija pjesama i proze, hrvatske i strane, zatim Odabrane spise Vatroslava Jagića, djela Ivana Česmičkog, Ivana Lovrića, drame Marina Držića i dr. Svima tim izdanjima napisao je i vrlo uspjele predgovore, od kojih neke možemo ubrojiti među najbolje hrvatske eseje. Među njegovim radovima posebno mjesto zauzima Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda (Zagreb, 1945), u kojoj je dao prikaz književnoga rada kod Hrvata od najstarijih vremena do početka 19. stoljeća.

Kao dobar poznavalac stranih jezika Kombol je ostavio i nekoliko izvrsnih prijevoda. Tu svakako treba spomenuti prijevod Goetheove »Ifigenije« (1942), pa više pjesama istoga autora, nekoliko pjesama Puškina i, naročito, prijevod Danteove »Božanske komedije«, od koje je za prijevod »Pakla« dobio god. 1949. prvu državnu nagradu. Drugi dio, »Čistilište«, izdala je Matica Hrvatska prošle godine, dok je od »Raja« u rukopisu prevedeno 17 pjevanja. Tako je, nažalost, ostao nepotpun ovaj naš najbolji prijevod Dantea, koji je profesor Kombol toliko želio da dovrši.

Izvrstan predavač i pedagog, uvijek mladenački svjež i duhovit, profesor Kombol je stekao velik broj poštovalaca i prijatelja, koji će ga držati u najugodnijem sjećanju, a njegovim ćemo se naučnim i književnim radom uvijek ponositi.

Dr. Milan Ratković

NEKI PRIMJERI S AFRIKATOM MJESTO TJESNAČNOGA KONSONANTA

Stjepan Ivšić

Naših, danas običnih riječi *vježba* i *vježbati* nema u Vukovu Rječniku. U njegovu Rječniku nalazimo samo glagole *svjedžbati* i *uvjedžbati*, i to samo u tom dijalekatskom liku po južnom izgovoru. Riječi *vježba* nema ni Broz-Ivekovićev Rječnik, jer se ta riječ nije našla u njegovoj građi. Zbog Vukovih glagola *svjedžbati* i *uvjedžbati* neki su vukovci unosili u književni jezik i likove *vjedžba*, *vjedžbati*, *vjedžbanje* i dr. Tako je i prof. Belić u svoj Pravopis iz g. 1923. unio likove *vedžba*, *vedžbanje* i *vedžbati* kao jednakopravne s likovima *vežba*, *vežbanje* i *vežbati*. Tako je, u njegovu Pravopisu ostalo i u posljednjem izdanju iz g. 1950./52., samo su likovi dani u istočnom i južnom izgovoru. Naš nekadašnji Broz-Boranićev Hrvatski pravopis propisivao je samo likove sa *-žb-* veleći izrijekom, da je *vjedžba* »griješkom mjesto *vježba*« (vidi na pr. VI. izdanje iz g. 1915.). Poslije zaključaka »Pravopisne komisije« iz g. 1929. unosi i prof. Boranić u svoj Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika iz g. 1930., složno s Belićem, likove sa *-džb-* kao sasvim jednakopravne s likovima sa, *-žb-*; u Pravopisu iz g. 1947. i g. 1951. lik *vježba* uzet je kao običniji od lika *vjedžba*. Prema tome bismo, držeći se propisa naših pravopisa, smjeli i u književnom jeziku pisati *vježba* i *vjedžba*.

Naš lik *vježba* postaje od *vještba* kao *gozba* od *gostba*. Nastaje pitanje, kako postaje lik *vjedžba*. Daničić u svojim »Korijenima« (str. 209.) spominje uz pridjev *vješt* samo glagole *svjedžbati* i *uvjedžbati* (prema Vukovu Rječniku), s napomenom, da je tu *dž* mjesto *št*. Belić je već u prvom izdanju svoga Pravopisa (§ XI, 22 i § XII, 4) tumačio *dž* u spomenutom liku *vjedžba* premetanjem glasova *št* u *tš* = *č* s asimilacijom bezvučnoga *č* u zvučno *dž* ispred zvučnoga *b*, pa je pri tome tumačenju ostao i u posljednjem izdanju Pravopisa iz g. 1950./52. (vidi § 120. i § 145.). No za postanje afrikate *č* (*dž*) premetanjem glasova *št* u *tš* (> *č*) nema drugdje potvrda.

Za postanje afrikate *c* premetanjem glasova *st* u *ts* mogao bi tko nalaziti potvrdu u riječi *kocka* od *kostka* i u dijalekatskom *cklo* (*caklo*) od *stklo* (*staklo*). No tu afrikata *c* ne postaje premetanjem glasova *st* u *ts* > *c*, nego se starije *koska* i *sklo* mijenja u *kocka* i *cklo* (pa zatim u *caklo*) s promjenom artikulacije tjesnačnoga *s* u afrikatu *c* ispred zatvornoga *k*. Tako je već Daničić protumačio lik *cklo* u ARj. Da je tu afrikata *c* nastala bez izvornoga *t*, vidimo iz drugih primjera, gdje glasa *t* nije u temeljnoj riječi nikako bilo. Tako nalazimo afrikatu *c* u prilogu *dòckan* i *dòcna* (od starijega *dockna*) mjesto nekadašnjega *doskna*, a to je, kako znamo, postalo od *do-kъsna*. U kajkavskom dijalektu imamo jednaku promjenu tjesnačnoga *z* u afrikatu *dz*.